

YkemaNieuws

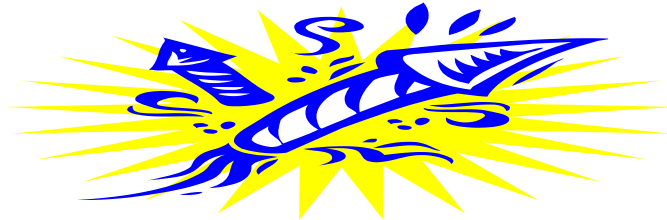

Familiewapen Ykema/Ijkema

Nieuwsbrief Van de Commissie stamboomonderzoek Familie Ykema/Ijkema (Wymbritseradeel)

Nieuwsbrief nr. 7

datum: winter 2003/2004

Een Gelukkig 2004

Van de redactie.

Beste abonnees en familieleden,

Bij het begin van al weer het vierde jaar van het nieuwe millennium en het vierde verschijningsjaar van YkemaNieuws, wensen de leden van de 'Commissie Ykema' jullie een gelukkig 2004 toe. Zelf hopen we het komende jaar weer een aantal stappen te kunnen zetten richting familieboek. Materiaal is er voldoende. De kunst is het, daar een degelijk en leesbaar boekwerk van te maken. Vergeleken met de bouw van een huis, zou je kunnen zeggen dat de fundatie en de vloer gelegd zijn en dat we met het opmeten van de muren op de begane grond bezig zijn.

Zijn we eenmaal op verdiepinghoogte dan hebben we drie opties:

a; we bouwen door met alle materiaal dat we hebben en proberen er op een herenhuis van te maken met twee verdiepingen en een schuin pannendak erop, of

b: we maken een selectie uit het materiaal en bouwen daarvan het geheel af als semi-bungalow met pannendak, of

c: we stoppen ermee als we op verdiepinghoogte zijn, laten het resterende materiaal liggen en dekken een en ander waterdicht af met een plat dak. Optie a. is het meest tijdrovend, optie c. gaat de minste tijd kosten. Misschien dat de we met de optie van de semi-bungalow de gulden middenweg kunnen bewandelen. De steun en het enthousiasme van het dit jaar overleden commissielid Gyb de Boer zullen we daarbij helaas moeten missen.

Abonnementen.

Binnenkort hopen we van jullie de bijdrage voor 2004 te ontvangen. Onze penningmeester Marten Ykema heeft een uitdraai gemaakt van de tot heden gedane betalingen. Er blijken drie soorten abonnees te zijn: a; Personen die een of meer jaren vooruit hebben betaald. b. Personen die bij zijn met hun betalingen tot en met 2003 en c.: Personen die 1 jaar of meer jaren achterop zijn met hun betalingen.

Deze laatste groep krijgt bij deze YkemaNieuws een **nota** met het nog te betalen abonnementsgeld.

Personen uit deze groep die het komende half jaar hun bijdrage tot en met 2004 niet hebben voldaan, krijgen het zomernummer van YkemaNieuws niet meer toegestuurd en worden als abonnee uitgeschreven. Het blijkt dat een aantal mensen niet meer weet of ze al dan niet achter zijn met de betalingen en voor hoeveel. Voor hen komt de nota als geroepen.

Resumerend: Betreft groep b. en c.:

Wie tot en met 2003 bij is met zijn betalingen hoeft alleen per heden, voor zover dat nog niet gebeurd is, het abonnement voor 2004 te betalen, ten bedrage van 2.5 euro.

Hij of zij krijgt daarvoor geen nota toegestuurd.

Wie achterop is geraakt, wordt verzocht het bedrag op de meegestuurde nota te betalen.

Betalingen op banknr.**963274309** tnv. **Ykema M. E. Ede**. Onder vermelding van: '**YkemaNieuws**'
Vriendelijk dank voor uw medewerking!

Onze voorouders en het openbaar bestuur in Friesland (2).

De Franse tijd en daarna.

In de vorige YkemaNieuws hebben we gezien dat de Ykema's en hun voorvaders zich al vroeg met het regionaal bestuur en incidenteel met het provinciaal bestuur van Friesland bemoeiden. Al in 1579 wordt Eecke (Yke) Wabbaz,(G3),(1520/1530-1598), kleinzoon van onze oudst bekende stamvader Buwa Wabbaz,(G1),(ca. 1450-voor 1511) genoemd als **volmacht** van Sandfirden, Oudega en Heeg. Meer dan 200 jaar en 6 generaties later verliest **Yke Johannes Ykema**, (G9),(1757-1829), als vertegenwoordiger van het gehate regentendom, in 1795 als de patriotten de baas worden, zijn publieke functie als **dorpsrechter**. Daarmee is het, zij het voor kort, even afgelopen met de regionale en/of plaatselijke posities van de Ykema's in het openbaar bestuur en de lagere rechtspraak..

Na de val van de Republiek van de Zeven Verenigde Nederlanden breekt van 1795 tot 1813 een periode aan, die wordt aangeduid als de Franse Tijd, omdat de Lage Landen in die periode in steeds sterkere mate onder het gezag komen van Frankrijk. Een kwalijk gevolg van die situatie is het feit dat het land via belastingen door de Fransen volledig worden uitgeknepen. Bestuurlijk gezien is het een chaotische periode. In de voorgaande 200 jaar van de Republiek was de bestuursvorm praktisch ongewijzigd gebleven. In de 18 jaar dat de Fransen hier direct of indirect de baas zijn, kent het land niet minder dan 6 keer een andere bestuursstructuur.

De Franse tijd laat zich als volgt in drie tijdvakken indelen:

- 1. De Bataafse Republiek. (1795- 1806)**
- 2. Het Koninkrijk Holland (1806- 1810)**
- 3. Nederland ingelijfd bij het keizerrijk Frankrijk (1810-1813)**

1. De Bataafse Republiek, 1795 – 1806.

Langjarige ontevredenheid over het meer dan twee eeuwen durende regentenbewind leidt in de Nederlanden in 1787 tot een opstand tegen het gezag van Stadhouder, prins Willem V (1748 – 1806). Initiatiefnemers zijn leden van de gegoede burgerij en een deel van de adel, die op democratische gronden, maar ook vaak ook uit eigen belang (eigen invloed op het bestuur) vinden dat de oude starre bestuursstructuur doorbroken moet worden. Ook het gewone volk, dat in grote armoede leeft, is ontevreden over de machthebbers.

Deze vogels van verschillende pluimage vonden elkaar in een beweging waarvan de leden zich 'Patriotten' noemden. De opstand van 1787 mislukt, door toedoen van Willems zwager, de koning van Pruisen, die 20.000 man troepen naar de lage landen stuurt en Willem weer in het zadel helpt. Vooraanstaande patriotten, ook uit Friesland, vluchten naar Frankrijk. Met een aantal achterblijvers wordt hardhandig afgerekend.

Na de Franse Revolutie van 1789 keren de kansen voor de patriotten ten goede, als in de winter van 1794/1795 de Franse troepen over de bevroren rivieren het land binnen trekken en zonder slag of stoot de Republiek kunnen overheersen. De gevluchte patriotten keren naar hun woonplaatsen terug en samen met hun achtergebleven strijdmakkers en de Fransen wordt het oude regime omvergeworpen. De gehate stadhouder vlucht het land uit. Grote feesten worden door hoog en laag gevierd rond de overal vers geplante vrijheidsbomen. Alles wordt anders, alles werd beter dan het ooit geweest is!. Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap! De kreet van de Franse Revolutie. Dat is voortaan de leidraad voor een ieders leven!

Alles wat aan de oude machthebbers herinnert moet worden verwijderd. Zelfs de graven in grafkelder van de Friese Oranjes in de Grote Kerk te Leeuwarden zijn niet veilig en worden vernield. Dat gaat zelfs zo ver dat de metalen doodskisten van de stoffelijke resten worden ontdaan en door de grafschenders te koop worden aangeboden.

Alle uiterlijke tekenen die macht symboliseren moeten verdwijnen. Zo worden van de in de kerk van Westhem liggende **Ykema** grafstenen, titels en familiewapens weggebikt. Glas in lood ramen in kerken en gebouwen, met aristocratische personen of symbolen worden kapotgeslagen. Vermoedelijk is dat laatste ook in de kerk van Westhem gebeurd. We kunnen dat afleiden uit de volgende uitgaaf, vastgelegd in het kerkeboek van Westhem: *'Betaalt den 16 januari 1796 aan G. B. Koster van Nieuwland voor 't maken van de kerkeglazen met de materialen de zoma van een car: guld: tien stuivers'*.

Helaas voor al die enthousiaste revolutionairen blijkt ook al gauw dat de rauwe werkelijkheid van de Bataafse Republiek niet in overeenstemming is met de schone ideologische theorieën. Aan de democratische rechten van het volk komt in Friesland al vrij snel een einde, als na democratische verkiezingen op grietenijniveau, door de nieuwe machthebbers de hen onwelgevallige bestuurders doodleuk worden afgezet en door vanuit Leeuwarden benoemde personen worden vervangen. Daarmee is het met het enthousiasme van het gewone volk voor het nieuwe bewind snel afgelopen.

Door onbekwaamheid van de nieuwe bestuurders en de wanorde die mede daardoor ontstaat benoemt het nieuwe bewind hoe langer wat meer de oude vertrouwde notabelen op belangrijke bestuursposten.. Een van hen is **Yke Johannes Ykema** (G9),(1757-1929). In 1796 had hij als Oranje gezinde dorpsrechter geweigerd de eed van trouw aan het nieuwe bewind af te leggen. Hij werd daarom door de nieuwe autoriteiten ontslagen uit zijn functie van dorpsrechter van Westhem.

De weg naar een bestuursfunctie onder het nieuwe bewind wordt voor hem en andere grietmannen en mederechters vrijgemaakt door de zogenaamde verklaring van Oraniënborg in 1801. Hiermee geeft de naar het buitenland gevluchte Willem V, zijn aanhangers de vrijheid om bestuursfuncties onder zijn tegenstanders te aanvaarden.

In 1802 na de zoveelste bestuurlijke reorganisatie van de Bataafse Republiek, wordt Yke Johannes Ykema benoemd tot **vice – president** van het achtste drostambt van Friesland, dat de grietenijen, Wymbritseradeel, Sneek, IJlst en Rauwerderhem omvat. Drost wordt de aristocraat W. B. van Welderen Rengers, zoon van de vroegere grietman van Wymbritseradeel.

Ook bij de volgende bestuursveranderingen blijft Yke Johannes Ykema een bestuursfunctie vervullen, ook nadat de Fransen in 1813 het hazenpad kiezen.

Met de onafhankelijke positie uit de tijd van de grietenijen is het echter sinds de omwenteling gedaan. De drost en zijn medebestuurders zijn nu ambtenaren geworden, die naar de pijpen van het provinciebestuur in Leeuwarden moeten dansen.

2. Het Koninkrijk Holland, 1806 – 1810.

In Frankrijk is intussen Napoleon aan de macht gekomen. Hij kroont zich zelf tot keizer en zet familieleden op belangrijke posten. Zijn veldtochten kosten hem handen vol geld, dat voor een deel door de wingewesten moet worden opgebracht. Daar de zaken in de voormalige Republiek hem niet naar de zin gaan en de belastingopbrengsten minder zijn dan hij verwachtte, heft hij de Bataafse Republiek op, zet de naar zijn mening incompetentere regering af en roept het Koninkrijk Holland uit. Zijn broer Lodewijk Napoleon kroont hij tot Koning van Holland. Voor de vijfde keer sinds de omwenteling krijgen ze hier te maken met een andere bestuursorganisatie. Friesland krijgt weer ongeveer een indeling als in de tijd van de grietenijen, die nu districten heten. Aan het hoofd van een district staat een Baljuw. In 1809 wordt Yke Johannes Ykema genoemd in zijn functie van **'Commissaris van de Baljuw**, benevens het geregt van het tiende district Friesland'.

3. Deel van Frankrijk, 1810-1813.

In 1810 zet Napoleon zijn broer Lodewijk Napoleon weer af en heft ook het Koninkrijk Holland weer op. De lage landen worden nu Frans grondgebied. Friesland wordt een departement van Frankrijk, verdeeld in 95 gemeenten (mairies) met een burgemeester (maire) aan het hoofd. Wymbritseradeel komt te liggen in het arrondissement Sneek met de eerder genoemde W. B. van Welderen Rengers

als sous- prefect aan het hoofd. Yke Johannes wordt nu benoemd tot **maire** van **Nijland**. Op 24 december 1811 tekent Yke Johannes Ykema op een akte van naamsaanneming als waarnemend maire van de gemeente Heeg.

Intussen is het leger van Napoleon in de Russische vrieskou volledig vernietigd. Ook jongemannen uit Friesland, gedwongen om Frans soldaat te worden, lieten daarbij het leven. Een Russisch kozakkenleger bereikt zelfs Nederland. Op 16 november 1813 schrijft maire Yke Johannes Ykema aan de sous-prefect Van Welderen Rengers dat vreemde troepen in zijn gemeente zijn waargenomen. De Fransen slaan massaal op de vlucht.

Dorpstafreeltje in Nijland in 1791. Tekening van J. Bulthuis.

4. Friesland na 1813.

Na het vertrek van de Fransen wordt Willem Frederik, prins Van Oranje en zoon van de gevluchte stadhouder Willem V uitgeroepen tot Souverein Vorst. De Franse bestuursvorm blijft bestaan tot 1816. In dat jaar wordt Willem Frederik uitgeroepen tot Koning Willem I van het Koninkrijk der (Verenigde) Nederlanden. In 1813 wordt de titel maire afgeschaft en op het platteland vervangen door de aanduiding schout. Vermoedelijk is Yke Johannes dat gebleven tot 1816. In 1814 wordt hij op zijn trouwakte schout genoemd. In de periode 1812-1816 wordt ook zijn neef uit de Harmen-tak, **Yke Harmens Ykema**, (G9), (1759-1830) als maire van Nijland genoemd. Mogelijk is dat een vergissing en was hij adjoint-maire. (adjunct-schout).

Na 1815 wordt in Friesland het oude grietenijbestuur weer ingevoerd, nu bestaande uit een grietman, gesteund door assessoren (wethouders) en leden van de raad. Grietman van Wymbritseradeel wordt het eerder genoemde lid van de Friese adel W. G. van Welderen Rengers, benoemd door Gedeputeerde staten van Friesland. Een van de twee uit de raad benoemde assessoren is **Theodorus Ykes Ykema**, (G10), (1783-1844), zoon van de neef van Johannes, Yke Theodorus, uit de Theodorustak. Theodorus is vermoedelijk tot zijn dood in 1844, assessor van Wymbritseradeel gebleven.

Het is opmerkelijk dat in de nadagen van de Ykema's als bestuurders, Yke Harmens uit de Harmentak in beeld komt als (adjunct) schout en dat als daarna het oude grietenijbestuur weer in ere wordt hersteld, het vaandel als laatste wordt overgenomen door een telg uit de Theodorustak, Theodorus Ykes, de assessor van Wymbritseradeel.

De grietman en zijn assessoren is nu de lagere rechtspraak ontnomen. Hun taak is nu uitsluitend van bestuurlijke aard en macht en invloed zijn nu te vergelijken met die van de huidige burgemeester en de wethouders. In 1851 treedt de gemeentewet in werking en wordt de grietenij Wymbritseradeel een gemeente met een door de Kroon benoemde burgemeester aan het hoofd, zoals we dat vandaag de dag nog kennen. Met de vooraanstaande bestuurlijke functies van de Ykema's is het na Theodorus Ykes Ykema gedaan.

De Fransen tenslotte lieten ons meerdere praktische, administratieve voorzieningen na, die we nu nog kennen, zoals het kadaster, de burgerlijke stand en de verplichte familienamen. De door het volk verwachte democratie brachten ze niet. Er gingen nog meer dan honderd jaar overheen, tot de invoering van het vrouwenkiesrecht in Nederland in 1919, voordat iedereen in dit land zijn stem uit mocht brengen.

Samenvatting.

In 1795 lijkt het er op, dat de revolutie voorgoed af gaat rekenen met het oude regentendom. Op het platteland van Friesland is dat echter maar tijdelijk. Uit de bestuurlijke puinhoop tijdens de Bataafse Republiek komen in 1802, daartoe door de prins van Oranje de vrijheid gegeven, veel oude getrouwe Oranjegezinde bestuurders weer op het pluche te zitten en doen onder de nieuwe machthebbers datgene wat zij als hun plicht beschouwen. Velen van hen houden hun posities ook nadat de Fransen het land hebben verlaten. Nu in het Koninkrijk der Nederlanden, zoals W. B. van Welderen Rengers, die na 1815 verder gaat als grietman van Wymbritseradeel.

Yke Johannes, die vanaf 1802 zijn rechterhand is geweest, vindt het kennelijk welletjes en beperkt zich daarna tot het boeren in Westhem en sticht een gezin. Op 7 oktober 1814 trouwt de 57 jarige verstokte vrijgezel met de 25 jarige naaister **Fokeltje Bartelds Idzerda**, dochter van een felle patriot van het eerste uur, **Barthold Idzerda**, schoolmeester te Nijland. Zo wordt deze eertijds politieke tegenstander van de Oranjegezinde Yke Johannes, dankzij zijn late liefde voor de dochter van deze patriot, uiteindelijk nog zijn schoonvader. En wat van vitaal belang is voor de telgen van de Johannestak: Na zeven en half jaar huwelijk, wordt de bijna 65 jarige Yke en zijn 32 jaar jonge echtgenote, op 13 april 1822 een zoon Johannes geboren! Dankzij deze spruit op de valreep van de stamouders Yke en Fokeltje, heeft de Johannestak zich daarna voorspoedig ontwikkeld.

Een van de afstammelingen is **Willem Duisenberg** (G13), (1935), de onlangs afgetreden president van de Europese Centrale Bank. Via zijn moeder **Anna Ykema** (1910-1984) is hij een scheut aan de Johannestak. Wie weet, misschien heeft deze super Eurobestuurder nog wel wat van de bestuurlijke kwaliteiten van zijn betovergrootvader Yke Johannes Ykema in zijn genen.

Opmerking: G1 betekent: Generatie 1 (is Buwa Wabbaz, ca. 1450- voor 1511). G2 tot G13 zijn de volgende generaties.

Cor Bakker.

Bronnen:

- Akte van naamsaanneming Auke Wybes (Zijlstra). Heeg, 24 december 1811.
- Bakker, G. (redaksje). Wymbritseradiel. Skiednis fan in Greidgritenei Boalsert, 1974.
- Buma, T. J. De Friese Ykema's. Leeuwarden, 1985.
- Eekhof, W. Beknopte Geschiedenis van Friesland. Leeuwarden, 1851. Reprint Groningen 1975.
- Grote Spectrum, Encyclopedie.
- Kerkeboek van Westhem, 1703-1825 (kopie).
- Kerkje van Nijhuizum. Tekst: *'In het archief van Wymbritseradeel in 1711, is een verklaring aanwezig van Yke Johannes Ykema, 1809 Commissaris van de Baljuw benevens het gerecht van het 10^e district Friesland'*.
- Ykema, Johannes Aureliusz.. De Grietenij Wymbritseradeel in de Franse tijd (1795-1813). In: De Levensloop en Financiële Op- en Afgang van Johannes Ykes Ykema (1822-1891), p17- p20. 4^e herziene versie. Harderwijk, 1998.
- Ykema, Marten E. Stamboom Familie Ykema.

ZOZ.

Familieberichten.

Geboren.

Kristan Rick Ykema.

Zoon van Jeroen Ykema en Sigrid Ykema- De Vries.
Op 15 oktober 2003 te Leeuwarden.
R. Brolsmaplein 8. 9051SZ Stiens.

Getrouwd.

Kirsten Ykema, afkomstig uit Ede en Mart Bras.

Op 10 oktober 2003.

Reinoud Ykema, afkomstig uit Ede en Heleen Visser.

OP 15 november 2003.

Respectievelijk, oudste zus en jongste broer van onze penningmeester Marten Ykema.

Reinoud heeft onze Ykema homepage gemaakt en onderhouden, waarvoor op deze plaats onze hartelijke dank.

Overleden.

Harmen Hijltje Ykema.

Op 18 november 2003 te Sneek.

Geboren op 29 december 1913.

Echtgenoot van M. Ykema-de Roos

Eerder gehuwd geweest met Anna Krist

Troelstrakade 22-46. 8603 AP Sneek.

7. Diversen.

Belangrijke adressen:

Voorzitter: Rely (Aurelius) Ykema. Zuidlaarderweg 12, 9756 CH Glimmen t. 050-4062727. E-mail a.j.ykema@hccnet.nl

Penningmeester/admin.: Marten E.Ykema: Jordaensstr. 5 6717 RK Ede. tel.:0318-635572.E-mail met gewijzigde adressen: stamboomykema@wanadoo.nl Ykema website:

www.home.wanadoo.nl/meykema/.(voorlopig niet te bezoeken, er wordt gezocht naar een oplossing (MY)).

Abonnement YkemaNieuws: Giro: 963274309 tnv. Ykema M.E. Ede. Onder vermelding van: "YkemaNieuws".

Secretaris/redacteur: Cor Bakker, Redactie YkemaNieuws Geffenstraat 3, 6844 HB Arnhem. Tel. 026-3814234 Email corn.bakker3@freeler.nl

Copyright: Uit deze YkemaNieuws mag niets worden vermenigvuldigd of voor presentaties of publicaties worden gebruikt zonder schriftelijke toestemming van de redactie en de Commissie Ykema(Wymb.).